

PRAWA UCZNIĄ

Prawa ucznia to katalog czynności, które mogą wykonywać uczniowie, a także uprawnień, które uczniom przysługują. Nie są one jednak w pełni określone w polskim ustawodawstwie. Art. 98 ust. 1 pkt 17 Prawa oświatowego (Dz.U. 2019 poz. 1148 ze zm.) mówi bowiem: „Statut szkoły zawiera w szczególności: [...] prawa i obowiązki uczniów, w tym przypadki, w których uczeń może zostać skreślony z listy uczniów szkoły, a także tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw ucznia”. To oznacza, że do każdej szkoły należy dokładne określenie, co jej uczniowie mogą robić, a także, co im przysługuje.

Nie oznacza to jednak, że w polskim prawie funkcjonuje pełna dowolność w tej kwestii. Poszczególne zapisy Prawa oświatowego, ustawy o systemie oświaty, a także innych ustaw i rozporządzeń wykonawczych wielokrotnie mówią, że dane prawo uczniom przysługuje. Dlatego też wyodrębnić można następujący katalog praw ucznia (nie jest on jednak zamknięty, co oznacza, że ten zbiór można o kolejne prawa rozszerzać):

1. Prawo do nauki.
2. Prawo do wzięcia udziału w konkursie.
3. Prawo do uzyskania pomocy materialnej.
4. Prawo do informacji i sprawiedliwej oceny.
5. Prawo do rozwijania zainteresowań.
6. Prawo do bezpieczeństwa, wiedzy o bezpieczeństwie i uzyskania pomocy.
7. Prawo do skonsumowania ciepłego posiłku.
8. Prawo do swobody wypowiedzi, myśli, sumienia i wyznania.
9. Prawo do prywatności.
10. Prawo do czasu wolnego (właściwej organizacji życia szkolnego).
11. Prawo do godności.
12. Prawo do angażowania się w życie szkoły.
13. Prawo do złożenia skargi.

Zdecydowana większość tychże praw przynależy do każdego ucznia. Nie wszystkie jednak. Przykładem prawa, które nie obowiązuje wszystkich, będzie prawo do skonsumowania ciepłego posiłku, gdyż obowiązek zapewnienia możliwości korzystania z pomieszczenia umożliwiającego bezpieczne i higieniczne spożycie posiłków podczas pobytu w szkole dotyczy tylko szkół podstawowych oraz artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej (art. 103 ust. 1 pkt 7 Prawa oświatowego).

Co ciekawe prawne uregulowania obowiązków ucznia, w przeciwieństwie do jego praw, w ustawodawstwie znalazły się. Art. 99 Prawa oświatowego konkretnie wskazuje bowiem, że obowiązki ucznia określa się w statucie szkoły z uwzględnieniem obowiązków w zakresie:

1. Właściwego zachowania podczas zajęć edukacyjnych.
2. Usprawiedliwiania, w określonym terminie i formie, nieobecności na zajęciach edukacyjnych, w tym formy usprawiedliwiania nieobecności przez osoby pełnoletnie.
3. Przestrzegania zasad ubierania się uczniów na terenie szkoły lub noszenia na terenie szkoły jednolitego stroju — w przypadku, o którym mowa w art. 100 (artykuł ten określa procedurę wprowadzenia w szkole tzw. mundurków).
4. Przestrzegania warunków wnoszenia i korzystania z telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych na terenie szkoły.

5. Właściwego zachowania wobec nauczycieli i innych pracowników szkoły oraz pozostałych uczniów.

Podobnych konkretnych rozwiązań zawartych w jednym przepisie jednak nie ma dla praw ucznia, przez co chwalebne byłoby wprowadzenie przez ustawodawcę takiego rozwiązania. Brak tejże regulacji powoduje, że uczeń musi szukać swoich praw w różnych aktach, co z pewnością nie dodaje mu zaufania do polskiego prawa oraz jego kodyfikacji.

Jedynym miejscem, gdzie wskazano „podstawowe prawa ucznia” jest art. 85 ust. 5 Prawa oświatowego. Nie dotyczą one jednak (w większości) każdego ucznia, a na przykład grupy czy organów samorządu uczniowskiego (zarządu, rady...). Prawa te to:

1. Prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami.
2. Prawo do jasnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu.
3. Prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań.
4. Prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej.
5. Prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi w porozumieniu z dyrektorem.
6. Prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu.